

Propozycje postulatów
Samorządowy Okrągły Stół
Łódź 21 listopada 2022 roku

I. Koszty energii; szybkie oszczędzanie czyli jak zredukować zużycie energii elektrycznej i ciepłej:

- 1) Budowanie świadomości wśród mieszkańców – kampanie informacyjne i punkty doradztwa, włączenie uczelni, szkół, przychodni, firm i innych podmiotów;
- 2) Zmiana codziennych przyzwyczajeń w gospodarstwach domowych i biurach – między innymi poprzez montaż termostatów, odłączenie nieużytkowanych urządzeń od prądu, regulacja okien, wymiana żarówek, montowanie czujników ruchu w częściach wspólnych budynków;
- 3) Finansowanie centralne programów wymiany oświetlenia, zwłaszcza ulicznego, na energooszczędne i inteligentne;
- 4) Optymalizacja rachunków w samorządach - weryfikacja mocy zamówionych poprzez monitorowanie i analizowanie faktur i rozliczeń;
- 5) Lokalne inwestycje w OZE, inwestycje samorządowe w energetykę rozproszoną;
- 6) Uproszczenie procedur i rozszerzenie wsparcia w krajowych programach termomodernizacyjnych;
- 7) Tworzenie lokalnych programów premiujących oszczędzanie energii.

II. Dostępne mechanizmy wsparcia finansowego

- 1) Natychmiastowe odblokowanie KPO;
- 2) Uruchomienie środków z FEnIKS na lata 2021-2027;
- 3) Zabezpieczenie odpowiedniego poziomu środków własnych samorządów, system rekompensat strat z wpływów z PiT i CiT;
- 4) Wzmocnienie mechanizmu EPC (umowy o poprawę efektywności energetycznej, tj. współpraca z firmami ESCO) – centralne uregulowanie narzędzi prawnych oraz opracowanie modelowych dokumentów do wykorzystania przez samorządy, zapewnienie, np. przez NFOŚ, szkoleń dla samorządów i wsparcia doradczego;
- 5) Stworzenie bazy certyfikowanych i rekomendowanych doradców świadczących usługi w formule EPC;
- 6) Stworzenie instrumentów wsparcia dla partnerów prywatnych w postaci dotacji, linii kredytowych, gwarancji bankowych, pozwalających na łączenie instrumentów bezzwrotnych ze zwrotnymi, w celu zwiększenia zainteresowania sektora prywatnego i sektora bankowego modelem EPC;

III. Akty prawne i mechanizmy legislacyjne a bezpieczeństwo energetyczne

- 1) Decentralizacja energetyki. Skutki kryzysu energetycznego szczególnie odczuwalne są na szczeblu samorządowym, lecz zgodnie z obowiązującym prawem samorządom brakuje kompetencji prawnych do adekwatnego reagowania na kryzys, a polityka energetyczna pozostaje zcentralizowana, co nie odpowiada efektywnemu zarządzaniu energetyką rozproszoną;
- 2) Zmiana dokumentu strategicznego pt. Polityka Energetyczna Polski - uwzględnienie postanowień pakietu REpowerEU (dywersyfikacja dostaw paliw, oszczędzanie energii oraz przechodzenie na odnawialne źródła energii, wzmocnienie roli ekologicznych źródeł ciepła w nowych budynków;
- 3) Uszczegółowienie ustawy z dnia 7 października 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 roku w związku z sytuacją na rynku energii elektrycznej – m. in. w zakresie metodyki porównania dokonanych oszczędności, sankcji wynikających z danej ustawy;
- 4) Uszczegółowienie ustawy z dnia 27 października 2022 r. o środkach nadzwyczajnych mających na celu ograniczenie wysokości cen energii elektrycznej oraz wsparciu niektórych odbiorców w 2023 roku - wymaga sprecyzowania co w sytuacji, gdy JST zostanie objęta mechanizmem sprzedawcy rezerwowego;
- 5) Energetyka obywatelska – wsparcie rozwoju klastrów energii czy spółdzielni energetycznych poprzez likwidację barier prawnych (na przykład obowiązek 70% autokonsumpcji w spółdzielniach energetycznych, możliwości zawiązywania spółdzielni na gminy miejskie, rozszerzenie roli magazynów energii w energetyce obywatelskiej, powrót do preferencyjnych zasad rozliczania prosumentów, implementacja Dyrektywy RED II);
- 6) Odblokowanie potencjału OZE poprzez m. in. pilne odblokowanie możliwości budowy energetyki wiatrowej na łądzie (zniesienie zasady 10H), wprowadzenie przepisów umożliwiających budowę linii bezpośredniej;
- 7) Czas na inwestycje centralne - przyjęcie ustawy powołującej Fundusz Transformacji Energetyki, w którym przewidziane są środki na transformacje energetyczną Polski, a także rozwój i modernizację sieci elektroenergetycznych;

IV. Dobre praktyki i strategie przyszłości - rekomendacje dla samorządów

- 1) Inwentaryzacja zużycia energii i wdrożenie narzędzi informatycznych i hybrydowych (software i hardware) do monitorowania zużycia w czasie rzeczywistym, wyliczenia opłacalności taryfy, mocy zamówionej itp.;
- 2) Wdrożenie długoterminowej strategii inwestycji energetycznych w każdej gminie obejmującej podnoszenie efektywności energetycznej lokalne możliwości wytwarzania energii i jej wymianę z sąsiednimi jednostkami, spółdzielczość, klastry i przygotowanie terenów na infrastrukturę (sieci kablowe, magazyny);
- 3) Współpraca prywatno – publiczna. Uproszczenie procedur PPP;
- 4) Ogólnopolska platforma współpracy i wymiany doświadczeń dla samorządów;
- 5) Wzajemne bilansowanie energii w ramach gminy - umożliwienie samodzielnego kreowania energetyki w gminie z możliwością własnej produkcji energii i jej przesyłania w ramach "społeczności energetycznej";

Rozwinięcie postulatów części II „Dostępne mechanizmy wsparcia finansowego”

- 1) Budowanie świadomości i poparcia społecznego (w tym na poziomie Rad Miasta) dla korzystania przez samorządy z instrumentów innych niż dotacje: promowanie korzyści, w tym zabezpieczenia środków publicznych poprzez transfer ryzyka kredytowego i technicznego na partnerów prywatnych, uniezależnienie harmonogramu inwestycji od aktualnych programów dotacyjnych, przyspieszenie transformacji energetycznej i działań klimatycznych.
- 2) Budowanie świadomości społecznej, że skala i tempo niezbędnych inwestycji związanych z transformacją energetyczną i realizacją celów energetyczno-klimatycznych wymagają pilnych działań i przekraczają dostępne środki publiczne (jasne stanowisko Komisji Europejskiej ws. REPowerEU i Fit for 55, że środki publiczne będą wspierały głównie instrumenty zwrotne).
- 3) Skuteczna promocja pozostałych instrumentów pozadotacyjnych (m.in. zielone obligacje, fundusze obrotowe, spółdzielnie energetyczne) poprzez odpowiednie dostosowanie przepisów i zapewnienie wsparcia doradczego dla samorządów.
- 4) Wzmocnienie mechanizmu EPC (umowy o poprawę efektywności energetycznej, tj. współpraca z firmami ESCO) – centralne uregulowanie narzędzi prawnych oraz opracowanie modelowych dokumentów do wykorzystania przez samorządy (np. szablony umów, kryteria oceny ofert i wyboru partnera prywatnego itd); zapewnienie, np. przez NFOŚ, szkoleń dla samorządów oraz/lub bezpłatnego wsparcia doradczego na etapie przygotowania projektów, przetargów, oceny ofert, negocjowania umów z ESCO oraz weryfikowania rezultatów.
- 5) Stworzenie instrumentów wsparcia dla partnerów prywatnych w postaci dotacji, linii kredytowych, gwarancji bankowych, pozwalających na łączenie instrumentów bezzwrotnych ze zwrotnymi, aby poprawić wskaźnik rentowności inwestycji (ROI), w celu zwiększenia zainteresowania sektora prywatnego i sektora bankowego modelem EPC.

Opracowała: Sylwia Słomiak Advisory Services

Rozwinięcie postulatów części III „Akty prawne i mechanizmy legislacyjne a bezpieczeństwo energetyczne”

Uwagi o charakterze ogólnym

Kryzys energetyczny, który rozpoczął się jeszcze przed agresją Rosji na Ukrainę stanowi poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa energetycznego Polski. Skutki kryzysu szczególnie odczuwalne są na szczeblu samorządowym. Mimo to zgodnie z obowiązującym prawem samorządom brakuje kompetencji prawnych do adekwatnego reagowania na kryzys energetyczny, a polityka energetyczna pozostaje zcentralizowana, co nie odpowiada efektywnemu zarządzaniu energetyką rozproszoną. Konstytucja RP przewiduje dwie podstawowe zasady wskazujące na możliwość zwiększenia uprawnień JST w zakresie kształtowania lokalnej energetyki- jest to zasada zdecentralizowania władzy publicznej oraz zasada subsydiarności. Biorąc powyższe pod uwagę, poniższe rekomendacje stanowią pierwszy krok ku zwiększeniu roli JST w lokalnym systemie energetycznym, co przełoży się na realne korzyści dla mieszkańców, którzy uzyskają zabezpieczenie dostaw taniej i nisko lub zeroemisyjnej energii. Nasze rekomendacje dotyczą

również aktualnych mechanizmów prawnych, które stanowią miały odpowiedź na kryzys energetyczny jednak ich aktualne brzmienie powoduje niejasności interpretacyjne co utrudnia ich stosowanie.

Rewizja aktualnych mechanizmów prawnych stanowiących odpowiedź na kryzys energetyczny

- Zmiana Polityki Energetycznej Polski- polityka energetyczna jako dokument o charakterze strategicznym wymaga dostosowania do aktualnych wyzwań związanych z ograniczaniem skutków kryzysu energetycznego. PEP wymaga w szczególności uwzględnienie postanowień pakietu REpowerEU tj uwzględnienia dywersyfikacji dostaw paliw, oszczędzania energii oraz przechodzenia na odnawialne źródła energii. Konieczne jest również wzmocnienie roli ekologicznych źródeł ciepła w nowych, projektowanych budynków (aktualnie w Prawie Energetycznym priorytet jest ustanowiony dla ciepła systemowego)
- Ustawa z dnia 7 października 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 roku w związku z sytuacją na rynku energii elektrycznej- konieczna jest nowelizacja, która sprecyzuje:
  - Do jakiej wielkości zużycia energii elektrycznej będzie odnoszona wielkość wskazana w art. 37 ust. 2 ustawy? Czy do średniomiesięcznego zużycia energii elektrycznej przez JST w latach 2018-2019 ? Czy dla wykazania oszczędności dokonanych w grudniu 2022 roku porównać należy średniomiesięczne zużycie energii elektrycznej za 11 miesięcy bieżącego roku? Czy może do grudnia 2021? W ustawie brakuje wskazania metodyki porównania dokonanych oszczędności w stosunku do celu, jaki należy osiągnąć.
  - Na jaki podmiot nakładane są sankcje przewidziane w art. 38 ust. 1.
  - Czy sankcje nakładane są za brak zrealizowania oszczędności na poziomie 10% czy w ogóle realizacji obowiązku
- Ustawa z dnia 27 października 2022 r. o środkach nadzwyczajnych mających na celu ograniczenie wysokości cen energii elektrycznej oraz wsparciu niektórych odbiorców w 2023 roku- wymaga sprecyzowania co w sytuacji, gdy JST zostanie objęta mechanizmem sprzedawcy rezerwowego

Energetyka obywatelska

Energetyka obywatelska może odegrać kluczową rolę w obniżaniu cen energii na poziomie lokalnym. Już teraz JST są zainteresowane zakładaniem klastór energii czy spółdzielni energetycznych ale często jest to niemożliwe przez regulacje prawne. Dlatego rekomendujemy:

- Dla spółdzielni energetycznych:
  - Zmniejszenie obowiązku 70% autokonsumpcji
  - Rozszerzenie możliwości zawiązywania spółdzielni na gminy miejskie
  - Sprecyzowanie przepisów prawa zamówień publicznych w zakresie nabywania energii przez JSR w ramach spółdzielni energetycznej

- Rozszerzenie roli magazynów energii w energetyce obywatelskiej
- Powrót do preferencyjnych zasad rozliczania prosumentów
- Przyjęcie rozwiązań w zakresie społeczności energetycznych, których przyjęcie do porządku prawnego wymagane jest przez Dyrektywę RED II

Odblokowanie potencjału OZE

Rozwój OZE stanowi najszybsze rozwiązanie dla obniżenia cen energii. Obowiązujące przepisy często ograniczają ich rozwój, dlatego rekomendujemy:

- Pilne odblokowanie możliwości budowy energetyki wiatrowej na lądzie (zniesienie zasady 10H)
- Wprowadzenie przepisów umożliwiających budowę linii bezpośredniej
- Umożliwienie gminą, jak również związkom Komunalnych oraz Metropolią powoływanie podmiotów wytwarzających energię i jej sprzedaż
- Rozwój oraz modernizację sieci elektroenergetycznych
- Przyjęcie ustawy powołującej Fundusz Transformacji Energetyki, w którym przewidziane są środki na transformację energetyczną Polski

Opracował Wojciech Modzelewski ClientEarth

Rozwinięcie postulatów części IV „Dobre praktyki samorządów w walce z kryzysem energetycznym”

Odpowiedzią miast na kryzys jest – analiza, planowanie, oszczędzanie. Wielokrotnie wybrzmiewała też deklaracja, że samorzady oszczędzają energię nie od dziś i po pierwsze wiedzą, jak to robić, a po drugie – niechętnie reagują na nakładanie na nich odgórnych wymogów w tym zakresie.

Najważniejsze obszary działań samorządów:

- analiza/inwentaryzacja
- planowanie/strategie
- oszczędzanie tu i teraz
- edukacja
- inwestycje
- współpraca między samorządami

1. Analiza i inwentaryzacja

- wiele miast zleciło podległym sobie jednostkom przeprowadzenie audytów energetycznych i przedstawienie informacji, na czym i w jakim stopniu jest w stanie oszczędzać energię

elektryczną

i ciepło. Już latem 2022 r. podjęto decyzję o zarządzaniu ciepłem (i energią) w budynkach miejskich, szkołach, muzeach, w miejskich przedsiębiorstwach komunikacji. Samorządowcy weszli we współpracę z dostawcami ciepła, by wspólnie przeanalizować potrzeby i ustalić, gdzie można zmniejszyć moc zamówioną. W Poznaniu tego typu analizy dotyczyły m.in. sprawdzenia o ile można obniżyć temperaturę w budynkach miejskich w weekendy i o ile i kiedy można obniżyć temperaturę w szkołach.

- zatrudniani są eksperci, którzy doradzają samorządom, jak oszczędzać, w co inwestować, jak się usamodzielniać.

- przy analizie część samorządów zwracało uwagę, że przydatne były inwestycje w digitalizację, która pozwalała zdecydowanie usprawnić proces obserwacji i analizę danych o zużyciu i potrzebach energetycznych. Do analizy stosowane są narzędzia informatyczne i hybrydowe, by monitorować zużycie na bieżąco, wyliczać czy opłaca się zmienić taryfę albo moc zamówioną, lub założyć prosumenta zbiorowego lub spółdzielnię energetyczną

- wyzwaniem w tym obszarze były zgłaszane zwłaszcza przez największe miasta problemy z wprowadzeniem scentralizowanego systemu monitorowania, który umożliwiłby pełną kontrolę nad zużyciem energii, co bardzo utrudnia zarządzanie tym obszarem. Przeszkodą są m.in. problemy z uzyskiwaniem potrzebnych danych od operatorów systemu dystrybucyjnego i uzależnienie od tego.

- inwentaryzacja możliwości tworzenia energii przez gminę.

2. Planowanie i strategię

- w wielu samorządach, tak było w Poznaniu i Warszawie m.in., jeszcze wiosną czy wczesnym latem powoływano zespoły kryzysowe, złożone nie tylko z przedstawicieli urzędu miasta, ale grupujące przedstawicieli uniwersytetów, NGOów, lokalnego biznesu, przedsiębiorstw dostarczających lokalnie ciepło i energię.

- szczególną wagę kładziono na dobrą współpracę urzędu miasta z lokalnymi uczelniami, które wspierają/mogą wspierać miasto w rozmaitych obszarach związanych z oszczędzaniem, planowaniem, umiejscawianiem farm, turbin czy wiatraków, a także wdrażaniem technologii związanych choćby z dążeniem do samowystarczalności energetycznej.

- obok perspektywy tu i teraz, sporo samorządowców podkreślało, że w obliczu kryzysu, który zaczął się i będzie trwał/pogłębiał, kluczowe jest układanie strategii na kilka lat do przodu. Dlatego też powracającym wątkiem były kwestie dążenia do samowystarczalności energetycznej, w której dobrych praktyk było wiele: farmy fotowoltaiczne, turbiny wiatrowe, spalarnie odpadów i odzyskiwanie ciepła ze ścieków. To się pojawia w wielu miastach. Ale z drugiej strony wskazywano na liczne bariery, które stoją na drodze do samowystarczalności energetycznej, w tym głównie centralizacja zarządzania energetyką, trudna konfrontacja ze spółkami skarbu państwa oraz brak niezbędnych przepisów. Ale też inne bariery, jak związana z tym dostępność sieci, czy prawo zamówień publicznych.

3. Oszczędzanie tu i teraz

- przykładów jest wiele; oświetlenie uliczne – ulice oświetlane krócej, wyłączana co druga latarnia, lub po jednej stronie ulicy. Ograniczenia w iluminacji fasad budynków administracji

miejskiej, ograniczanie iluminacji świątecznych. Wymiana oświetlenia w miastach na ledowe (choć tu koszty zwracają się w ciągu kilku lat)

- wyłączanie części urządzeń w budynkach, ograniczenie dostaw ciepła w nocy, w weekendy, w dni wolne, w częściach wspólnych budynków
- systemy zachęt do mieszkańców i firm, by redukowali zużycie prądu w zamian za obniżki czynszów itp.

4. Edukacja

- wszelkie kampanie w mediach i outdoorowe, zachęcające do kontroli i ograniczania zużycia energii oraz świadomego jej użytkowania. Poznań i Łódź z Veolią organizują kampanię w której m.in. zachęcają do obniżenia temperatury w domach o 1 st Celsjusza, bardziej efektywnego korzystania z grzejników, uszczelniania okien itp.
- sporo miast zainwestowało w kampanie w szkołach, w których np. organizowane są międzyszkolne konkursy na oszczędzanie energii.
- pikniki edukacyjne, nauka efektywnego palenia w piecu, doradztwo jak oszczędzać.

5. Inwestycje

- Podnoszenie efektywności energetycznej.
- miejskie farmy wiatrowe, farmy fotowoltaiczne, spalarnie odpadów, magazyny energii.
- Warszawska Zielona Grupa Zakupowa, której celem ma być zapewnienie jednostkom miejskim dostaw energii elektrycznej z OZE i zagwarantowanie odkupu zielonej energii.
- inwestycje w bardziej efektywny transport publiczny.

6. Współpraca między samorządami.

- samorządowcy na naszym spotkaniu wyrażali potrzebę pogłębienia współpracy, usprawnienia komunikacji i budowy dodatkowych platform wymiany informacji, dobrych praktyk i dostępnych technologii, z których można korzystać, biorąc przykład z innych samorządów.
- kryzys spowodował pogłębienie współpracy między gminami sąsiadującymi ze sobą – oczywiście ten system funkcjonował już wcześniej w wielu miejscach, ale kryzys zdopingował niektóre samorzady do współpracy np. przy grupowych zakupach energii
- chęć wymiany doświadczeń przy kampaniach edukacyjnych, ale też robienie wspólnych kampanii, wspólnych grafik, haseł itp.

Opracowała Joanna Sawicka Polityka Insight